

veterinària

Actualitat: Clou a Palma la primera formació continuada acreditada i específica per a ACVs impartida per un col·legi professional. Compte enrere per a la segona

Seguretat alimentària: Problemàtica per la comercialització d'objectes plàstics per a ús alimentari amb pols o fibra de bambú o d'altres substàncies vegetals

Assessoria: Quines conseqüències pot tenir per a un veterinari l'ús d'un medicament d'humana per a un tractament si n'hi ha un registrat per a animals?

Presentació del Grup de medicina del comportament i benestar animal: benestar i qualitat de vida

GLOBAL-IDENT™

XS 1.4

¿Quién es el próximo?

Yo!

Yo!

Yo!

STANDARD
ISO
11784

STANDARD
ISO
11785

STANDARD
ISO
11135-1

STANDARD
ISO
11607

MICROCHIP PARA LOS ANIMALES MÁS PEQUEÑOS

- **Aguja mas fina y afilada.**
Excelente penetración cutánea.

- **Inyector Ergonomico.**
Fácil manejo y aplicación.

- **Esterilización médica.**
De acuerdo a los estandares ISO 11135-1& 11607

azasa

Pioneros en sistemas de trazabilidad y bienestar animal.

AZASA - Plaza de Santa Catalina de los Donados, 2 28013 MADRID TELÉF.: 915 481 806 www.azasa.es

- 4 Avepa:** Mallorca acull la reunió anual del GrETCA

- 5 Seguretat alimentària:** La problemàtica per la comercialització d'objectes plàstics per a ús alimentari

---

- 6 Justícia alimentària:** L'educació alimentària en l'etapa infantil

---

- 7 Hª de la veterinària:** Noces d'or de la promoció 1952-1958 de Saragossa

---

- 8 Actualitat:** El medicament veterinari

- 9 Portada:** Benestar i qualitat de vida en els animals de companyia · Presentació del Grup de Medicina del comportament i Benestar Animal

---

- 12 Perfil col·legial:** Isabel Marote i José M. Alanzor

- 14 Actualitat:** Finalitza el primer curs de formació continuada per a ACVs

---

- 16 Actualitat:** Entra en vigor la nova llei 17/2021, de 15 de desembre, que reconeix els animals com a "éssers que senten"

- 17 De tal palo:** Tomeu i Alberto Anguera

- 18 Els nostres centres:** Aro Veterinaria

- 20 Semilla:** Com diferenciar el producte 100% Raça Autòctona

---

- 21 Assessoria jurídica**

- 22 Cas clínic:** Presentat per La Ribera Veterinària

- 23 Col·legi · Concurs de dibuix per a la felicitació col·legial**

veterinària 91

Els reptes i un agraïment infinit

Sembla que l'any en curs ha començat de la mateixa manera en què finalitzà el seu antecessor: amb la Covid-19 per tot arreu. El virus, en aquest cas mutat en la variant anomenada Òmicron, continua present a la nostra quotidianitat i ens ha condicionat de forma notable les dates nadalencques, dies de retrobaments i d'encontres familiars i amb les amistats, amb les conseqüents molèsties per a molta gent. El COVID ha hagut que cancel·lar, una altra vegada, el tradicional còctel nadalenc i l'entrega de premis del concurs de Nades. Confiem en què la ciència continuï guiant les passes a donar en la gestió de la pandèmia i que aquesta no sigui més que un mal record en un futur pròxim.

En el Col·legi, l'any 2022 es presenta amb novetats i un ambiciós programa de formació pels col·legiats, amb activitats de formació variades i amb la celebració de reunions informatives a Eivissa i Menorca sobre el medicament veterinari. Aquest tema fonamental ha estat en boca de tothom durant 2021 i des del Col·legi s'ha intentat posar un poc de llum i serenar a aquest tema fonamental pel col·lectiu que ha generat preocupació i incertesa en el si del col·lectiu. A Mallorca es feren tres reunions al respecte. Una altra activitat que es durà a terme serà una nova formació continuada acreditada i específica per a auxiliars clínics veterinaris després de l'èxit de la primera edició.

En quant als reptes per a enguany, hi ha dos temes a destacar que, sense dubte, seran de gran impacte per al col·lectiu veterinari: per una banda, la creació i posada en funcionament de la nova Agència de Salut Pública de les Illes Balears, organisme que recollirà la major part de les competències i tasques de l'actual Direcció General de Salut Pública i Participació i, en conseqüència, a la pràctica totalitat de professionals veterinaris adscrits a aquest organisme; i d'altra, l'evolució del projecte de Llei Nacional de Benestar Animal, malgrat a hores d'ara sembli està en via morta. Des del COVID ja s'està fent feina al respecte per aconseguir que siguin beneficiosos per al col·lectiu.

No seria just acabar l'editorial d'aquesta revista sense donar les gràcies al company i Doctor Bartomeu Anguera per la seva infinita generositat, escrupolositat en la feina i puntualitat a l'hora d'enviar les seves col·laboracions de la secció 'Història de la Veterinària', que acaben en aquest número. Ja no hi haurà més articles, però la sapiència d'en Tomeu contada en forma d'anècdotes, ens acompanyarà tota la vida. Moltíssimes gràcies, mestre!!!

Edita: Col·legi Oficial de Veterinaris de les Illes Balears (COVIB). **Direcció veterinària:** Jesús Martínez. **Direcció periodística:** Joan Sans (Dirkom). **Consell editorial:** Lluís Riera, Jorge Cañellas, Manuel Ruiz, Tomeu Martí i Iván Plasencia. **Fotografia:** Jaime Reina. **Maquetació:** G. Domenici. **Publicitat:** COVIB (Av. Comte de Sallent, 2, Principal A i B - Tel: 971 71 30 44/49). **Impressió:** Gráficas Loyse. **Dipòsit legal:** PM-495-2013

El Comitè de Redacció recorda als col·laboradors de la revista que poden utilitzar tant el català com el castellà en l'elaboració dels seus articles. Veterinària no es fa responsable ni s'identifica amb les opinions que els seus col·laboradors expressen a través dels treballs publicats. Reservats tots els drets. Prohibida la reproducció total o parcial de qualsevol informació gràfica o escrita per qualsevol mitjà sense el permís escrit del Col·legi Oficial de Veterinaris de les Illes Balears.

Mallorca acoge la reunió anual del GrETCA después de más de dos años

El Grupo pasa a llamarse GEMCA, Grupo de especialistas en medicina del comportamiento y bienestar animal de AVEPA, y estrena nueva imagen

Foto cedida pel GrETCA.

Los pasados días 22 y 23 de noviembre tuvo lugar en el Centro Sanitario de Protección Animal de Palma la reunión anual del antiguo GrETCA, después de dos años de imposibilidad a causa de la pandemia, en la que se abordaron diferentes cuestiones de actualidad en el ámbito del bienestar animal y en la que se oficializó el cambio de nombre del grupo, que pasa a denominarse GEMCA (Grupo de especialistas en medicina del comportamiento y bienestar animal de AVEPA), así como de la imagen corporativa.

Durante las reuniones y ponencias, se habló entre otras, de las nuevas leyes de PPP y bienestar animal, del tratamiento para problemas de reactividad entre perros, el bienestar del perro y el gato en los centros de protección animal o la comunicación para llegar al público generalista. Entre los po-

nes invitados estuvieron Sergio García Torres, responsable de relaciones institucionales de diferentes plataformas de protección animal; los periodistas Juan Antonio Bauzá y Lucía Bohórquez y el abogado Manuel Molina Domínguez, además de los veterinarios Marta Amat, Diplomada por el Colegio Europeo de Bienestar Animal y Medicina del Comportamiento y responsable del Servicio de Etología Clínica del Hospital Clínico Veterinario de la UAB; Gloria Maldonado, Master en Etología Clínica Aplicada por la UAB i acreditada por AVEPA en Medicina del Comportamiento; i Tomàs Camps, presidente del GrETCA. La inauguración de las jornadas corrió a cargo del Regidor de Medi Ambient i Benestar Animal de l'Ajuntament de Palma, Ramon Perpinyà, i del director general de Medi Ambient i Benestar Animal, Nicolau Canyellas.

PROFESIONALIDAD,
EXPERIENCIA
Y COMPROMISO

Abogados
Economistas
Graduados Sociales
Asesoría Laboral y Tributaria

BUFETE ANTONIO FONT

Colaborador del Col·legi Oficial de Veterinaris de les Illes Balears | La Rambla, 17 · 07003 Palma · www.bufeteantoniofont.com

Problemática por la comercialización de objetos plásticos para uso alimentario con polvo o fibra de bambú u otras sustancias vegetales

Actualmente, en el mercado se puede encontrar un número importante de objetos plásticos destinados a entrar en contacto con alimentos, tales como platos, bols, tazas, vasos, etc. en cuya elaboración se utilizan materiales vegetales como bambú, maíz, paja de trigo, café, y proteína de soja. Estos productos están compuestos por resinas de plástico a partir de melamina y formaldehído, las cuales se complementan con polvo o fibras de dichos materiales vegetales. La resina plástica se utiliza para mantener unidos los ingredientes, dando al material firmeza y dureza.

Estos productos no deben confundirse con los que se fabrican a partir del bambú, utilizando su estructura inalterada y sin combinar con resina plástica. Pero los que sí llevan dichas resinas son considerados por la normativa materiales plásticos, y ésta no incluye entre las sustancias autorizadas que puedan usarse para su fabricación al polvo o fibras de materiales vegetales (la única sustancia autorizada en la actualidad es la cáscara de semilla de girasol molida).

El motivo de no permitir la normativa de materiales plásticos destinados a estar en contacto con alimentos el uso de aquellas materias viene motivado porque este tipo de productos se han visto implicados en un número importante de notificaciones de alertas alimentarias en los últimos años, que se asocian a la migración a los alimentos con los que contactan, por encima de los límites máximos permitidos, de sus componentes plásticos (habitualmente melamina y formaldehído), la cual incluso es mayor que en aquellos objetos similares en los que no se utilizan materiales vegetales.

Por otro lado, este tipo de productos habitualmente se comercializan con alegaciones en su etiquetado del tipo "ecológico", "eco-friendly", "biodegradable", "orgánico", "natural", etc., que no siempre reflejan la verdadera naturaleza de los mismos, por lo que se incumpliría la norma que establece que "el etiquetado, la publicidad y la presentación de los materiales u objetos destinados a entrar en contacto con los alimentos no deberán inducir a error a los consumidores".

Teniendo en cuenta esta problemática, la Comisión Europea y los Estados miembros han iniciado la adopción de las medidas necesarias para garantizar el cumplimiento de la legislación que resulta de aplicación a este tipo de objetos. Por consiguiente, no está permitida en el mercado de la Unión Europea la comercialización de objetos plásticos destinados a entrar en

>>> La Comisión europea insta a los operadores que pudiesen estar desarrollando actividades comerciales relacionadas con los mismos a suspenderlas y a retirar tales objetos de los puntos de venta.

contacto con alimentos en cuya elaboración se ha utilizado fibra de bambú, bambú molido u otro tipo de material vegetal molido como maíz, paja de trigo, café, proteína de soja, etc..

La Comisión europea insta a los operadores que pudiesen estar desarrollando actividades comerciales relacionadas con los mismos a suspenderlas y a retirar tales objetos de los puntos de venta. A su vez en España, las autoridades competentes de las Comunidades autónomas, en el marco de los controles oficiales, deben verificar que los operadores están llevando a cabo las actuaciones necesarias que garanticen el cumplimiento de la normativa en este sentido. Para ello en este año 2021 se está llevando a cabo un "Programa nacional coordinado de control sobre objetos compuestos por plástico con bambú u otras fibras vegetales en polvo destinados a entrar en contacto con alimentos".

Las medidas no son de aplicación a aquellos objetos que hay en el mercado que están fabricados únicamente con materiales vegetales, así como los que se fabrican a partir del bambú, utilizando su estructura inalterada y sin combinar con resina plástica.

Desde la Agencia Española de Seguridad Alimentaria y Nutrición (AESAN) se recomienda a los consumidores que tengan la sospecha o certeza de emplear estos objetos compuestos de plástico y materias vegetales en polvo (por ejemplo, bambú) en su domicilio que dejen de utilizarlos puesto que su seguridad no ha sido evaluada hasta el momento. No obstante, para su tranquilidad, debe tenerse en cuenta también que no es previsible que exista un daño debido a una exposición corta en el tiempo, es decir, a un uso ocasional no prolongado. Asimismo, se recomienda su la adquisición de productos para el menaje en los canales habituales de comercialización.

JESÚS MARTÍNEZ SÁNCHEZ

Servei de Seguretat Alimentària. Conselleria de Salut

L'educació alimentària en l'etapa infantil

Foto cedida per Justícia Alimentària.

El sistema alimentari actual és generador de desigualtats i agreuja els grans reptes globals, com són la inseguretad alimentària, el canvi climàtic, el model energètic o la pèrdua de sòl fèrtil i biodiversitat. Generar consciència crítica davant aquest fet i treballar per un canvi en la nostra dieta és clau per fomentar les produccions familiars, lligades al territori, amb una gestió responsable amb el medi ambient i que tinguin externalitats saludables, per a les persones i per al planeta.

Amb aquesta voluntat de generar consciència i avançar cap a la transició alimentària, creiem en la importància de l'educació alimentària en els primers anys de vida i com les famílies i els centres educatius del cicle d'infantil, poden acompanyar l'aprenentatge d'uns hàbits alimentaris saludables per als infants i per al planeta, des d'un punt de vista de justícia i sostenibilitat.

Durant aquest curs 2021/2022, des de Justícia Alimentària estam desenvolupant una iniciativa que pretén contribuir a la transformació cap a un model alimentari saludable, just i sostenible juntament amb els centres d'educació infantil de Menorca, a través de l'acompanyament a la comunitat educativa, tant a l'equip educatiu com a les famílies. Estam treballant l'alimentació a les escoles, des d'una perspectiva transversal amb un enfocament ampli, crític i transformador. La iniciativa rep el suport de la Direcció General de Cooperació del Govern de les Illes Balears.

Aquest primer trimestre del curs, l'hem dedicat a les formacions dirigides als equips educatius dels centres. En total 65 educadores de 13 escoles de Menorca han participat a les diferents sessions dedicades a parlar de:

- **L'alimentació saludable.** S'han abordat aspectes clau que hem de tenir presents per aconseguir una alimentació saludable i equilibrada, tant a l'escola com a casa. Reconèixer aliments saludables dels que no ho són, fer una planificació del menú setmanal o posar consciència crítica a l'hora d'anar a comprar són algunes de les qüestions que s'han tractat.

- **L'alimentació sostenible.** Alimentar-nos bé, a la vegada que protegeix la salut de les persones, ha de promoure la cura del medi terrestre i marí, la producció i el consum responsables, la justícia social i la lluita contra el canvi climàtic. És important conèixer quins impactes té el model alimentari actual, tant al nord com al sud global, per apostar per les alternatives reals del nostre territori.

- **Com ho traslladam al centre i a l'aula.** A través d'unes dinàmiques de cocreació s'han anat dibuixant eines i recursos que faciliten

treballar l'alimentació saludable i sostenible amb els infants i també amb les famílies. Les activitats de la vida quotidiana, com l'alimentació, són clau en l'ambient educatiu de les escoles i des del joc, l'observació o l'experimentació s'apropen els valors educatius i es contribueix al desenvolupament de les capacitats dels infants.

Després de la tasca amb les educadores, s'ha decidit que els productes de temporada seran el fil conductor que ens ajudi a apropar l'alimentació saludable i sostenible als infants i també a les famílies. Amb el canvi de les estacions s'aniran introduint aspectes relacionats amb la producció dels aliments, a través de l'hort o jardineres dels centres, amb la transformació d'aquests productes a través de l'experimentació a l'aula, fins arribar al consum, ja sigui a l'hora de berenar o al menjador escolar, entre d'altres.

Són 13 les escoles que s'han adherit a la iniciativa i les que han rebut diferents elements per ambientar el centre i acompanyar visualment les propostes educatives que es preparen. Cada mes es fa arribar als equips educatius una bateria de possibles activitats per a fer a l'aula, l'hort o al menjador centrades en dos productes de temporada, una fruita i una verdura. A més, es compartirà amb els centres i les famílies una recepta de temporada i cinc propostes de berenars saludables i sostenibles. També es comparteixen idees d'informació per a compartir al plafó informatiu com, per exemple, fotografies del menú del menjador escolar o curiositats sobre els impactes de la nostra alimentació arreu del planeta.

La iniciativa també preveu realitzar una sèrie de tallers amb les famílies de cada centre, atenent les demandes existents en relació a la temàtica, i acabar amb una guia pràctica que reculli diferents propostes per a treballar l'alimentació saludable i sostenible a casa.

Creiem que l'educació és una eina clau per a reequilibrar les desigualtats i generar actituds i comportaments sostenibles en les persones. Entenem que una educació transformadora requereix incloure un enfocament global-local i metodologies educatives innovadores que generin coneixement crític sobre qüestions com la lluita contra la pobresa, la justícia social o la consecució del Dret a l'Alimentació. No obstant això, l'educació no només es realitza a les escoles, sinó que creiem que la llar és el veritable espai de l'educació dels fillets i filletes, i que s'ha de complementar amb la feina realitzada als centres educatius, obtenint així una estreta relació entre el que s'ensenya allà i l'exemple que es percep a casa. Unificar aquests dos processos educatius permetrà una major coherència i avançar cap a una societat més compromesa.

Foto cedida per Justícia Alimentària.

Bodas de Oro de la Promoción Veterinaria 1952-58, en Zaragoza

Hace ya unos días, en mí ya habitual fase de lectura de la mañana, apareció entre los documentos almacenados durante años, una bonita carpeta con escritos y fotografías relacionados con la celebración de las Bodas de Oro de la Promoción Veterinaria 1952-58, llevada a cabo en Zaragoza el 18 de octubre de 2008.

La alegría que me produjo el ver de nuevo las fotografías de los compañeros de curso, tomadas 50 años después de finalizar la carrera, y de releer el contenido de las actividades realizadas durante este día, fue inconmensurable.

Nuestra promoción había sido singular, ya que el primer año en Zaragoza estrenamos Facultad, y el Plan de Estudios a desarrollar, pasó de cinco a seis años, con el agravante de que para pasar al Segundo Curso, se tenía que aprobar íntegramente el Primero.

Por otra parte, y a medida que avanzaban los cursos, algunos de los profesores nos confesaban con cierto pudor el difícil terreno que íbamos a encontrar para conseguir trabajo al finalizar los estudios en España. De entre todos ellos, durante los últimos cursos, solo uno luchó claramente para que al finalizar los estudios en la Fa-

>>> La alegría que me produjo el ver de nuevo las fotografías de los compañeros de curso, tomadas 50 años después de finalizar la carrera, y de releer el contenido de las actividades realizadas durante este día, fue inconmensurable.

cultad, aprovechando la existencia de becas, nos pudiéramos desplazar a algunos países extranjeros, con la oportunidad de cursar y practicar los avances novedosos que no habíamos podido llevar a cabo en nuestra propia Facultad. La solución, en gran parte, consistía en el conocimiento del idioma de alguno de estos países, entre los que priorizaban el inglés, el francés y el alemán, necesarios para el estudio y desarrollo de estos conocimientos, interesantes a su vez para su posterior aplicación en España.

El antes mencionado profesor, interesado en fomentar el estudio de estos idiomas, era el Catedrático Pascual López Lorenzo, responsable en aquellos años de las asignaturas de Farmacología, Terapéutica y Toxicología, que nos estuvo aportando de forma continuada, además de sus interesantes enseñanzas, revistas veterinarias y de ganadería, procedentes, creo recordar, de Estados Unidos, para que practicáramos la lectura y estudio del inglés. Él mismo nos examinó personalmente del idioma antes de proceder al examen de sus asignaturas oficiales correspondientes, con las naturales protestas y enfados de algunos alumnos, que se convirtieron en agradecimiento unos años después. El hecho real es que muchos compañeros nos adherimos al tema de las becas, con satisfacción, y buenos resultados.

En nuestra promoción, al finalizar el sexto curso, quedamos unos 25 alumnos, que gracias a la conexión y amistad que logramos mantener durante años, acordamos celebrar en Zaragoza las Bodas de Oro de nuestra Promoción Veterinaria de los años 1952-1958, durante el mes de octubre de 2008, con unos muy agradables actos, entre los que destacó una reunión en la Facultad, presidida por el Ilmo. De-

Foto cedida per Tomeu Anguera.

>>> En nuestra promoción, al finalizar el sexto curso, quedamos unos 25 alumnos que, gracias a la conexión y amistad que logramos mantener durante años, acordamos celebrar en Zaragoza las Bodas de Oro de nuestra Promoción 1952-1958 durante el mes de octubre de 2008.

cano de la Facultad, Dr. Jesús García Sánchez; del Catedrático Emérito Doctor Isaías Zarazaga, a quien tuvimos de profesor de Biología, Botánica y Zoología, en el primer año de estudios; del ya mayor en edad, pero siempre sonriente, Catedrático Emérito Doctor Pascual López Lorenzo, y del compañero de promoción Félix Palacio Remondo, organizador del acto conjuntamente con el también compañero de promoción, Miguel Guiú Pérez. Al final, como era de esperar, los asistentes, agradecemos la especial presencia del Doctor López Lorenzo y recordamos sus consejos, que nos habían servido a un grupo de los presentes, para obtener becas en varios países europeos, cuyos estudios conllevaron hallar su primera oportunidad de trabajo al regresar a España. Para nuestra promoción fue y será siempre un profesor inolvidable.

TOMEU ANGUERA

El medicament veterinari, en boca de tothom

El Col·legi convoca els col·legiats de Mallorca, Menorca i Eivissa a diferents trobades per aclarir dubtes i recollir informació sobre el medicament veterinari

El Col·legi es reuní durant el passat mes de desembre amb un grapat de col·legiats i col·legiades, clínics de petits en la seva majoria, per abordar totes les qüestions d'actualitat que envolten el medicament veterinari. La intenció d'aquestes trobades és tractar de clarificar el major nombre de dubtes i consultes referents a la farmaciola veterinària i a les inspeccions que fa un temps inicià la Direcció General de Prestacions i Farmàcia. A Mallorca, les reunions varen ser a Palma, Manacor i Inca, mentre que a Menorca i les Pitiüses es celebraran a començaments d'aquest any. En elles han intervingut -o intervindran- Ramon Garcia i els membres de la Junta Ana Sancha o Vicenç Busquets i la tècnica veterinària, Sílvia Ortega.

Aquestes trobades, que consten d'una exposició del marc normatiu-legislatiu actual, d'un repàs a les consultes més habituals que arriben al Col·legi relacionades amb aquest tema i d'una explicació de les reunions amb la DG, han generat fins el moment un debat enriquidor sobre una qüestió candent sobre la que el Col·legi hi treballa i han estat positives. Des del COVID s'ha destacat que la Regulació a Espanya és clara sobre aquesta qüestió ("El veterinarí és l'únic que pot prescriure medicaments veterinaris i l'a-

potecari l'únic que pot dispensar") i que les inspeccions de Farmàcia als centres són flexibles i que poden anar canviant coses. També s'ha animat als presents a ser valents i fer les coses bé. A la secció d'assessoria jurídica d'aquest número, a la pàgina 20, el departament legal del Col·legi aborda una petita part d'aquesta temàtica responnent dues qüestions interessants.

Cal recordar que fa uns mesos es constituí un grup de treball conjunt amb l'Administració, els resultats del qual permeteren que l'administració conegués la realitat del treball habitual dels professionals veterinaris a les Balears, la gestió correcta que es realitza i l'adopció de criteris comuns per facilitar el compliment de la normativa actual i la normalitat en l'activitat veterinària.

>>> A les reunions s'informa de que la Regulació a Espanya sobre medicament veterinari és clara (l'apotecari l'únic que pot dispensar), que la comunicació Col·legi-Govern és fluïda i que les inspeccions de Farmàcia són flexibles.

Presentació del Grup de medicina del comportament i benestar animal COVIB

El 4 de juny del 2016 va tenir lloc la primera reunió d'especialistes en etologia clínica (medicina del comportament) de les Balears, de la qual va néixer del grup de treball que col·loquialment hem acabat anomenant com a Grup EtoCOVIB. Va sorgir en un congrés del Gretca, idea d'Àngela González, i amb la iniciativa de convocatòria d'Eva Borràs i Pilar García.

Es descriu com un grup de discussió i aprenentatge sobre medicina del comportament i benestar animal en tots els aspectes de la professió. Amb el pas dels anys, s'ha concretat més en els seus components, però continua obert a noves participacions i iniciatives. Des de publicacions per a les nostres xarxes socials, fins a la redacció de la 'Guia per a la introducció de cans que visiten als seus propietaris a l'àmbit hospitalari i socio-sanitari, inspirada en el projecte 'Dogspital', passant per presentació de casos clínics segons diferents problemes de conducta. Les darreres reunions han estat enfocades, entre d'altres, a la redacció d'una sèrie d'articles per a aquesta revista amb l'objectiu de millorar la informació disponible per als nostres companys i companyes sobre temes relacionats amb l'etologia clínica de manera científica i contrastada.

Introducció

Recentment s'han publicat a la premsa

detalls sobre l'Avantprojecte de Llei de Protecció i Drets dels animals. Aquesta norma, encara esborrany, inclou una sèrie de mesures -totes elles dirigides a les mascotes, no a les espècies de producció d'aliments, ramaderia o tauromàquia- que ajuden a regular situacions que des de fa temps es denunciaven a diferents sectors de la nostra professió, com per exemple, el control de la cria i venda clandestina de mascotes, la modificació de criteris en la classificació de cans potencialment perillosos, l'obligatorietat de l'esterilització com a mesura preventiva contra l'abandó animal, etc.

És recent també (BOE núm. 245 d'11 d'octubre de 2017) la ratificació del Conveni Europeu sobre protecció d'animals de companyia, fet a Estrasburg el 13 de novembre de 1987, adaptant-nos així, amb "només" 30 anys de diferència, a una normativa aprovada pels principals països europeus. Entre altres coses, aquesta ratificació prohibeix les cirurgies amb finalitat estètica (caudectomia, otectomia, etc.) o amb finalitats no curatives (cordectomia o secció de cordes vocals, extirpar unghes, etc.), que per desgràcia encara segueixen sent practicades al nostre país i a la nostra Comunitat Autònoma, tot i ser penades i perseguides per la llei.

Abans de la ratificació esmentada -o futura aprovació com en el cas de l'Avantprojecte-, la majoria dels nostres veterinaris ja aplicaven tots aquests criteris en les seves actuacions professionals. Les lleis, en general, solen arribar amb cert retard a situacions que necessiten ser regulades. El nostre paper és rellevant a l'hora d'estar a l'avantguarda del foment del benestar animal, que a més a més repercuteix en el del benestar de la societat, per tots els beneficis que les nostres mascotes ens aporten.

No és la finalitat d'aquests articles fer un compendi de tota la legislació vigent, sinó fer una "foto" de la realitat en què ens trobam i aportar idees, enfocant-nos principalment en la part de l'etologia, que puguin ajudar a continuar millorant en qüestions relacionades amb el benestar animal, anticipant-nos encara a futures lleis que encara no estan escrites.

Esperem que us siguin d'utilitat i que aquest sigui el primer de diversos articles previstos publicar en propers números d'aquesta revista.

Una salutació a tots,

GRUP DE MEDICINA DEL COMPORTAMENT I BENESTAR ANIMAL

Pilar García, Carme Lladó, Virginia Rueda, Eva Borràs, Marcos Makowski, Alicia Ruiz i Xisca Rosselló

Benestar i qualitat de vida en els animals de companyia

Oferim eines simples per millorar el benestar dels nostres pacients i poder aconsellar als nostres clients sobre aspectes bàsics de la tinença de mascotes

Per Eva Borràs

El benestar i la qualitat de vida en els animals de companyia és una cosa que es dona per suposat: si és un animal de companyia, que es manté per gust del cuidador sense que hi hagi cap profit econòmic (al menys fàcilment visible o valorable), es suposa que es mantindrà en les millors condicions possibles per a l'animal. No estem parlant aquí dels cans de feina tradicionals, ja puguin ser pastors o caçadors; parlem de les mascotes, d'aquell labrador de família, d'aquell rateret de la senyora major que fa anys que ve a la consulta, del maltés que cada setmana va a la perruqueria... aquests, en definitiva, que els cuidadors estan convençuts de que viuen de la millor manera possible. Realment és així? I per què ens hauríem de preocupar nosaltres com a veterinaris de que sigui així?

>>> El benestar dels animals es basa en dos pilars: L'absència d'experiències negatives de manera prolongada i la possibilitat de realitzar els comportaments propis de l'espècie que els proporcionin experiències positives.

Començarem per la darrera pregunta, que és molt més fàcil de contestar: com a col·lectiu ens interessa que sigui així pel compromís que tenim amb els animals de ser els seus portaveus i perquè sabem que un nivell continuat d'estrès influeix de manera molt negativa en la salut dels éssers vius i, clarament, un maneig inadequat pot provocar molt d'estrès.

Per contestar la primera pregunta repassarem quins són els pilars del benestar dels cans i moixos, en aquest i d'altres articles que escriurem. A partir d'aquest punt, quan diguem animals o animals de companyia, ens referirem a cans o moixos.

El benestar dels animals es basa en dos pilars:

- a)** L'absència d'experiències negatives de manera prolongada.
- b)** La possibilitat de realitzar els comportaments propis de l'espècie que els proporcionin experiències positives.

En aquest escrit ens centrarem en 4 punts no tan evidents que freqüentment els humans no acabam de desenvolupar correctament:

- 1.** Comportaments relacionats amb la conducta alimentària.
- 2.** El respecte al cos del animal.
- 3.** La comunicació eficient.
- 4.** El descans.

1. Comportaments relacionats amb la conducta alimentària

Els cans són exploradors i omnívors oportunistes, encara que mantenen la dotació física en quant a boca i dents dels seus ancestres

carnívors. L'activitat exploratòria té un pes molt important en quan a temps dedicat i té una finalitat alimentària.

No vol dir que no siguin caçadors, però és més barat biològicament parlant, trobar coses i menjar-se-les, i és el que han fet durant anys i el que encara fan les poblacions assilvestrades de cans al món.

En els cans que, quan tenen accés a l'exterior és de manera controlada, s'ha de respectar aquesta necessitat i en el cas de voler-hi canviar la fi, s'ha d'entrenar. El ca no surt per anar aferrat a la cama del guia, surt per explorar l'espai i mirar si troba quelcom per ficar-se a la boca. Com que molts de nosaltres tenim la necessitat de que vagin fermats per seguretat, hem de ser conscients que això és una habilitat que s'haurà d'aprendre i practicar per ambdues parts.

Els cans que tenen la sort de poder sortir al exterior sense anar fermats no tenen aquest problema, ja que executen la conducta de manera natural.

Els moixos són carnívors i caçadors. Nutricionalment parlant, podem substituir la caça amb un pinso ben elaborat. Des del punt de vista del comportament, tendran la necessitat de "caçar" i d'esmolarse les ungles. És relativament fàcil avesar-los a usar els rascador d'ungles comercials que es poden trobar al mercat perquè no ens desfacin els marcs de les portes de fusta o la tapisseria dels sofàs. Es tracta de trobar el model que al nostre moix li resulti més interessant i col·locar-lo en un lloc adient (per al moix, no per a nosaltres). Alguns moixos són més caçadors i d'altres, menys. I als que ho són se'ls ha d'oferir la oportunitat de mostrar aquesta conducta. Ho podem fer en moments concrets amb joguets adients, sempre tenint en compte que en algun moment el moix ha de "caçar" alguna cosa. Si no, pot ser molt frustrant (cas de les llums dels apuntadors); o reconduint una conducta que no ens interessa en un moment concret.

2. Respecte al cos de l'animal

Tant el ca com el moix no tenen de manera natural conductes afiliatives que incloguin la restricció de moviments, per exemple una, "innocent" abraçada. De fet, la reacció normal a un intent de restricció de moviments serà voler-se'n alliberar, de manera més o menys evident. Els animals amb un caràcter molt senzill evidenciaran conductes d'estrès (llepar-se els morros, girar la cara...); d'altres, poden arribar a grunyir i a mossegar. Llavors, no es recomana iniciar cap d'aquestes situacions si no és estrictament necessari. Si es fa, allò més adequat per al benestar del animal és haver fet una feina prèvia a fi de minimitzar l'estrès d'aquest tipus de maneig.

No és casualitat que la majoria de mossegades de cans a humans siguin dels cans de la família als infants, que no entenen aquestes diferències fonamentals del comportament.

No ens referim tan sols al fet de restringir la mobilitat, també a aquells moviments suggestius com inclinar-se sobre el cos de l'animal o posar-li una mà damunt el cap de manera sobtada no són en general benvinguts.

Durant el maneig s'ha de tenir present no produir dolor innecessari. Desaconsellem rotundament tots els estris (collars elèctrics, collars de punxes, etc.) i el maneig (estirades de corretja, demostracions de superioritat física, etc.) que produeix dolor com a eina educativa ni per altres fins. **No són efectius, incrementen molt l'estrès que pateix l'animal i deterioren el vincle.**

3. Comunicació eficient

El caràcter social té una vessant important a considerar: la comunicació. Un grup social es caracteritza perquè existeix una comunicació entre els individus que els permet coordinar-se. Aquesta comunicació, en el cas dels humans, arriba a un nivell de sofisticació

impressionants. Hem inventat la tecnologia per poder comunicar-nos més. Els cans, en canvi, es comuniquen a un nivell molt més simple i de manera no verbal.

Les persones no podem esperar que els animals entenguin perquè sí els nostres codis verbals tan complicats i diferents. Hem de simplificar molt i aprendre les tècniques necessàries per poder establir una comunicació efectiva.

Una falta de comunicació o una comunicació defectuosa és una font d'estrès per a tots. Quan un animal no fa el que li demanem, és que no li hem comunicat de manera adient.

4. El descans

Els cans i els moixos necessiten dormir molt comparat amb els humans. El llit ha de ser el santuari de l'animal, allà on descansa. No pot estar a una zona de pas, ni molt sorollosa, ni els altres membres de la família han de molestar-lo quan descansa. Per una altra banda, si no estan ensenyats de petits, probablement no vulguin dormir totalment aïllats.

Òbviament un pot posar límits si ho creu convenient (que no pugui al llit o al sofà), però proporcionant una alternativa.

Molts de cans passen gust de "fer-se" el llit. Si és així, és un element de confort proporcionar-los material per què ho puguin fer. Malauradament, els materials més higiènics solen ser els menys apreciats i, en canvi, ells es decanten més per les teles suaus i peludes, que retenen més la pols i la brutor. En quant als moixos, tenir diferents opcions de descans (llits, caixes amb mantetes, etc.) i a diferents altures pot millorar molt el seu benestar.

La pretensió d'aquest escrit és donar eines simples per millorar el benestar dels nostres pacients i poder aconsellar als nostres clients sobre aspectes bàsics de la tinença d'aquests animals així com, si no corregir, al menys no perpetuar falses creences sobre el maneig de cans i moixos que posades en pràctica tenen una repercussió molt negativa sobre el seu benestar.

>>> La reacció normal a un intent de restricció de moviments serà voler-se'n alliberar, de manera més o menys evident. Els animals amb un caràcter molt senzill evidenciaran conductes d'estrès com llepar-se els morros o girar la cara...; d'altres poden arribar a grunyir i a mossegar.

Isabel Marote y José Manuel Alanzor, un compromiso veterinario

Isabel Marote (Palma, 1977) y José Manuel Alanzor (Güéjar Sierra, Granada, 1977) se conocieron a mediados de los años 90 en la Facultad de Veterinaria de la Universidad de Córdoba, recién rebasada la mayoría de edad. Primero como amigos y después como pareja, unas veces juntos y otras, separados, fueron quemando etapas hasta que el imán que parece poseer esta tierra ejerció su poder sobre el granadino, que en 2003 acabó mudándose a Mallorca para juntarse con Isabel. Se casaron y se marcharon a vivir a un piso en Son Xigala, cerca de sa Vileta, en Palma. Hasta hoy, dos décadas, tres hijos y una casa nueva después, José Manuel lo matiza ligeramente: "Me vine a vivir a Mallorca porque al acabar la Universidad y empezar cada uno con sus cosas, sellamos una especie de pacto. Acordamos que acabaríamos allí donde a alguno de los dos le saliera un trabajo más estable. Y le tocó a

Isabel en la Clínica Veterinaria Santa Ponça". Actualmente, ambos trabajan en el Govern balear: ella como veterinaria en la oficina comarcal de Palma del FOGAIBA, y él en *Races Autòctones, del Serveis de Millora Agrària i Pesquera* (Semilla), donde recaló en 2016 después de que la Justicia obligara al Govern a readmitirlo por despido nulo (fue uno de los afectados por la reestructuración de Ibabsa en 2012, que acabó con el despido de más de una veintena de trabajadores).

Isabel Marote nació y creció en Palma. A los 8 años supo que sería veterinaria y a los 17, al acabar 3º de BUP, dio el primer paso para ello marchándose a Sevilla a cursar COU, tal y como había hecho su hermana mayor unos años antes. ¿El motivo? Beneficiarse del distrito único por residencia y, de ese modo, contar con mayores facilidades para matricularse en la Facultad de Veterinaria de Córdoba.

"Viví un año maravilloso en casa de una señora, donde no me faltó de nada y conocí a mucha gente", cuenta. "Lo único malo de estar bien llega cuando tienes que irte. Me costó marcharme a Córdoba", recuerda. Isabel, sin embargo, se adaptó rápido a la vida universitaria, entre la Facultad y el Colegio Mayor en el que residió durante todo su periplo estudiantil, Nuestra Señora de la Asunción, e incluso gracias a la carrera, que le agradó. Su primer contacto con el trabajo clínico diario lo tuvo en la Clínica Canis durante el verano de 1996, donde hizo prácticas. Repitió los veranos siguientes hasta 1999 sin adentrarse tanto en el trabajo como hubiera querido. En 2000, ya licenciada, cambió de aires y recaló en la Clínica de la Plaza de las Columnas, en Palma, donde hizo prácticas a las órdenes de Agustín Álvarez. Tras encadenar contratos temporales en Lluçmajor y Son Ferriol,

cubriendo vacaciones, le salió la opción de Santa Ponça con Andrés Ramis. Transcurrió el mes de septiembre de 2001 y en ese momento jamás habría imaginado que permanecería dos décadas allí. Si para cualquier veterinario joven lo más importante es ir cogiendo experiencia y formarse sobre el terreno, ni que decir tiene el valor que tuvo para Isabel que le dieran seguridad y responsabilidad prácticamente desde el primer momento. "He pasado momentos buenísimos, especialmente los inicios en compañía de Jaime Bauzá y Luis Parpal. Luego pasan los años, crecen las responsabilidades en casa y llega la rutina. Además, por encima de todo eso, está el hecho de que el trabajo de clínica quema mucho, especialmente si se hacen urgencias, y por muy vocacional que sea, que lo es, llega el momento de replantearse las cosas", explica Isabel, quien no quiere dejar pasar la oportunidad para reconocer la flexibilidad de Andrés Ramis con los horarios cuando tuvo a sus dos primeros hijos, María y Ángel. En abril de 2018, estando embarazada de Gala, su tercera hija, aprovechó para preparar las oposiciones a la Comunidad Autónoma y aprobar el primer examen, lo que le dio opción a entrar en la bolsa de trabajo para interinos. El 27 de enero de 2020 comenzó a trabajar en el FOGAIBA.

De crío, José Manuel, tercero de cuatro hermanos, quería tener animales y ser pastor. Lo había sido su padre de joven hasta que la fiebre aftosa se cruzó en su camino y en el de su explotación de 600 cabras. El hombre se marchó a Barcelona y se hizo conductor de autobuses, con lo que luego se ganaría la vida, antes de regresar al pueblo, donde su hermano -tío de José Manuel- se dedicaba a la cría de animales. José Manuel nació y creció en el campo, en la sierra -entre otras cosas se ganó el jornal en la recolecta de habichuelas y de cerezas-, pero no dejó de estudiar, y al cumplir la mayoría de edad de marchó para Córdoba a estudiar Veterinaria. "Eché los papeles de la matrícula, y conseguí piso a cuatro minutos de la Facultad, arrancando un papelillo de esos que se colgaban en una cabina telefónica", recuerda. Cuenta que cambió de piso cada año, aunque los últimos los pasó con el mismo grupo de compañeros, "los de Écija": que los dos primeros años asistió a clase en la Facul-

tad antigua, en el centro, y que a partir de tercero lo hizo en Rabanales, un inhóspito recinto situado en las afueras de Córdoba que con el tiempo se convertiría en el campus universitario. Cuenta también que conoció a Isabel en primero, pero que no fue hasta el último curso cuando empezaron a salir.

En verano, el estudiante de Veterinaria regresaba al pueblo, donde se buscaba la vida y donde trabajó de vigilante del río Genil (una especie de agente de medio ambiente) y como ayudante de policía local. Gracias a ello entró en una lista que le brindaba una plaza como policía local. Acabó la carrera en septiembre del 2000 y, estando en Mallorca, trabajó unos meses como autónomo para la empresa TRAGSA coincidiendo con el primer brote de lengua azul. Regresó a Güéjar Sierra para comunicarle al alcalde que no ocuparía la plaza de policía y consiguió una beca del Ministerio para trabajar en el laboratorio de Santa Fe, en Granada, a la vez que realizaba campañas de la PAC para Caja Rural. A principios de 2003 recibió una llamada de Isabel informándole de que le ofrecían un contrato fijo. Tenía toda la pinta de que aquella vez su ida a Mallorca sería por más tiempo.

En la Isla empezó trabajando para Agustín Álvarez en el Centro Veterinario Aragón 368. Al mismo tiempo, gracias a una estupenda relación profesional con personal de Ibabsa, iniciada durante el brote de lengua azul del 2000, consiguió un trabajo como técnico superior de laboratorio. Fue enlazando contratos temporales hasta conseguir uno indefinido. Presidió el comité sindical y formó parte del comité de redacción de la revista colegial en representación de Ibabsa. En julio de 2012 fue despedido por burofax y empezó su lucha legal. El litigio duró tres años, en los cuales trabajó en la Clínica Veterinaria Manuel Marín además de seguir colaborando con Álvarez. Tras ser readmitido, se le ofreció trabajo en *Races Autóctones*, donde entre otras cosas trabaja en la creación de un banco de germoplasma de conservación de la raza.

Isabel y José Manuel tienen ahora algo más de tiempo para ellos y sus hijos, aunque son éstos los que prácticamente lo copan todo. Les gusta salir a caminar por el campo los fines de semana y siempre que pueden visitan a la familia en Granada. Dos décadas después, todo ha cambiado pero todo sigue igual.

Auxiliar de clínica veterinària, una especialització en creixement a Balears

Clou a Palma, amb la participació de 32 persones, la primera formació continuada acreditada i específica per a ACVs impartida per un col·legi professional

El primer curs de formació continuada per a ACVs, organitzat pel COVIB, ha arribat al seu final després de set mesos i 40 hores de formació repartides en set sessions de 4 hores de formació teòrica cada una, complementades amb 12 hores de consolidació dels coneixements mitjançant la realització de treballs guiats. El curs començà per març amb 32 persones inscrites i s'ha realitzat en format presencial a l'aula de formació del COVIB i també a distància per mor de les restriccions sanitàries derivades de la Covid-19.

És la primera vegada que una formació acreditada i específica per a auxiliars de clínica veterinària és impartida per un Col·legi de veterinaris a Espanya. Aquesta especialització professional, malgrat la seva importància, no compta encara a Espanya amb el certificat de professionalitat.

Impartit per Jaume Roig, veterinari propietari i fundador de la Clínica Veterinària Zooclínic a Manacor i acreditat pel INCUAL com a assessor i avaluador en el procediment de reconeixement de les competències professionals per experiència laboral per a auxiliars de clínica veterinària, el curs ha abordat des de la recepció i atenció al client fins a l'hospitalització i la feina de laboratori, passant pel diagnòstic per imatge, el quiròfan i l'assistència a la consulta.

L'acte de cloenda es va celebrar el passat 13 de novembre a la seu col·legial amb la darrera sessió i el lliurament de premis als tres alumnes més destacats i de lots d'aliments per a mascotes, cedides pel patrocinador Centauro, a les persones inscrites al curs que ho sol·licitaren.

“Des del Col·legi ens sentim responsables en donar una formació de qualitat als auxiliars, al manco fins que surti el certificat de professionalitat”

Ana Sancha, vicesecretària del COVIB i impulsora del curs, valora molt positivament la iniciativa i avança la celebració d'una segona edició

Quina valoració d'aquest curs fa el Col·legi?

Molt positiva perquè ha tingut una molt bona resposta i predisposició per part dels auxiliars, que s'han sentit inclosos per primera vegada per part d'un col·legi oficial de la professió veterinària. Ha estat així fins el punt que ha sigut el primer pas perquè aquest col·lectiu vulgui prendre impuls i fer una associació per donar-se visibilitat, alhora de promoure un títol oficial pel seu ofici. Així mateix han sol·licitat ajuda al Col·legi en aquest impuls i pensam que allò millor és que els nostres auxiliars de clínica siguin formats per nosaltres i que formem part d'un mateix objectiu.

Per què és important aquesta formació específica per a ACV?

És important perquè és la primera vegada que un col·legi oficial de la professió veterinària s'involucra en la formació dels que són o seran auxiliars en la clínica veterinària, amb un temari específic segons el *Centro Nacional de Calificaciones Profesionales (AGA488_3)*, i donat per algun dels vuit únics veterinaris a Espanya capacitats per assessorar i avaluar les competències professionals per a aquesta qualificació. En aquest cas, i com a punt de partida, ha sigut donat pel veterinari Jaume Roig Sastre, qui ha explicat en un mòdul zero com els afecta el conveni col·lectiu i en quina situació es troben actualment respecte a una titulació oficial.

Heu tingut qualche tipus de 'feedback' d'altres comunitats autònomes donat que era un curs pioner?

Hem sabut que el Col·legi d'Almeria està impartint aquest mateix curs, i estam segurs que se n'afegiran més. En el nostre primer curs,

per exemple, hem tingut dues assistents de Lleó, un fet que evidencia l'interès que desperta a la resta de l'estat.

Us heu trobat amb qualche entrebanc, al marge de la pandèmia? Com us heu adaptat a les circumstàncies?

No hem tingut cap problema en especial. Ens hem anat adaptant als canvis a mesura que modificaven les condicions sanitàries de la pandèmia, sempre tractant d'afavorir la presencialitat. Hem hagut de fer part per 'streaming', no hem pogut fer 'coffee breaks', hem hagut de ventilar en els descansos i hem hagut d'adoptar diferents mesures a les que ja estem habituats. En el darrer mòdul, l'estat de la pandèmia ha permès una major assistència presencial i gaudir dels descansos per al cafè, amb intercanvis d'impressions, i del lliurament dels premis als alumnes més destacats i dels lots d'aliment per a mascotes per als auxiliars que ho han demanat.

Hi haurà continuïtat?

Hi haurà continuïtat, sí, perquè des del Col·legi ens sentim responsables en donar una formació de qualitat als auxiliars fins que surti el certificat de professionalitat, que actualment no existeix. El següent curs de formació continuada per a aquesta competència començarà per gener, constarà de sis mòduls i serà impartit per la veterinària Cati Serra, que tocarà diferents criteris de realització de cada una de les sis Unitats de competència que el formen. A més, seguirem apostant per altres formacions per a auxiliars en clínica veterinària, com el curs que impartirem per març, d'operador en radiodiagnòstic, perquè es puguin adquirir la titulació per treballar en una sala de TAC o de RX.

Entra en vigor la ley que reconoce a los animales como “seres sintientes”

La nueva normativa por la que se deja de considerar a los animales “bienes inmuebles o cosas” para reconocerles su naturaleza de “seres sintientes” o seres vivos dotados de sensibilidad entró en vigor el pasado 5 de enero. La nueva ley 17/2021, de 15 de diciembre, modifica el Código Civil para adaptarlo a la verdadera naturaleza de los animales y a las relaciones de convivencia que se establecen entre ellos y los seres humanos.

La normativa modifica, además, la Ley

Hipotecaria y la Ley de Enjuiciamiento Civil sobre el régimen jurídico de los animales para que dejen de ser tratados como objetos y para impedir el embargo o la extensión de las hipotecas sobre los animales de compañía.

La nueva ley fue aprobada definitivamente el 2 de diciembre de 2021 por el pleno del Congreso de los Diputados a partir de una proposición de Ley del PSOE y Unidas Podemos que fue objeto de varias enmiendas en el Senado y finalmente salió

adelante con el apoyo de todos las formaciones salvo VOX, que votó en contra, y el PP, que se abstuvo.

Con su entrada en vigor la nueva norma responderá a situaciones como divorcios y separaciones de parejas que, tras su ruptura, quieren seguir compartiendo su vida con su mascota de manera que, a partir de ahora, garantizará la protección del animal frente al sufrimiento de alejarlo de su hogar y de su vida compartida hasta ese momento, si no hay acuerdo entre la pareja.

FORMACIÓ

FORMACIÓ TELEMÀTICA EN EL COVIB. El pasado 15 de diciembre tuvo lugar una jornada formativa digital sobre el sistema de comercio exterior (CEXGAN) del Ministerio en la que se habló del procedimiento de Certificación de Animales de Compañía por Exportación y del Módulo de Exportación de Animales de Compañía CEXGAN. Los ponentes fueron Rafael Ángel Caballero Caballero, Jefe de Servicio de Importación Animal; Javier Fernández Álvarez, inspector de Sanidad Animal de Palma; y María del Mar Ruiz Granados, de TRACSATEC.

ASSEGURANCES

Foto cedida per A.M.A.

A.M.A. AUMENTA SU BENEFICIO UN 28% HASTA SUPERAR LOS 12 MILLONES DE EUROS. El beneficio bruto de A.M.A. aumentó durante el 2020 un 28,5% hasta los 12.015.000 euros, lo que representa un 8,2% de las primas imputadas netas del reaseguro.

“La compañía ha sabido mantener una posición muy sólida, lo que nos va a permitir reforzar y consolidar nuestro proyecto”, manifestó el presidente de A.M.A., el Dr. Luis Campos, en su discurso de balance del ejercicio.

BREUS

GANADERÍA

Seis ganaderías menorquinas, las de Son Vives, Son Quart, Ses Arenetes, Son Usina, Binillubet y La Trinitat, y una mallorquina, Hort de Son Coves, aparecen en el listado de las cien mejores explotaciones nacionales que ha publicado, en su revista «Frisona Española», la Confederación de Asociaciones de Frisona Española (Conafe).

CONSEJO GENERAL

La asamblea general ordinaria de la Organización Colegial Veterinaria (OCV) celebrada a finales de diciembre en Madrid, aprobó el presupuesto para el año 2022, que asciende a 4.088.000 euros, en el cual existe una partida para iniciar la constitución legal de

la Fundación Una Salud y un incremento de los gastos de personal para reforzar los servicios jurídico, de formación y técnico, con el fin de seguir mejorando la atención a los colegios.

RABIA

La rabia ha hecho acto de presencia en Melilla en 2022, con el caso de un perro con propietaria que se une a los cuatro casos de canes asilvestrados notificados el pasado año. La Unidad de Sanidad Animal y Zoonosis de la Dirección General de Salud Pública y Consumo ha informado este 5 de enero del caso, que ha sido diagnosticado por detección de antígeno y PCR en el laboratorio del Centro Nacional de Microbiología del Instituto de Salud Carlos III.

Tomeu y Alberto Anguera

Padre e hijo

Alberto Anguera (Palma, 1964) no descarta volver a ejercer la veterinaria algún día porque en la vida no hay nada seguro salvo dos cosas: la muerte y que no hay nada seguro. Lleva el primogénito de Tomeu Anguera (Palma, 1935), muchos años alejado de la disciplina que ha ocupado la vida de su padre. Desde que a principios de los 90 se matriculara en la escuela de negocios ESADE para formarse en dirección general de empresas, su camino ha ido alejándose de la veterinaria y de los animales al mismo ritmo que se ha ido acercando a la gestión sanitaria. Al principio, tras licenciarse en Zaragoza, aprobó la oposición a la Comunidad Autónoma, trabajó consecutivamente en Agricultura y Sanidad, primero con razas autóctonas, luego en el matadero y finalmente como inspector, y también se formó como juez de caballos de pura raza española, una actividad que le apasionaba. Pero su lugar estaba en otra parte. Hoy, tras haber ocupado distintos puestos de responsabilidad en el Govern Balear y también en el sector privado, ha encontrado acomodo en el Grupo Clínic Balear, perteneciente a Quirónsalud, donde se ocupa de la gestión de siete centros médicos, del Hospital Son Verí y de una empresa de ambulancias, y donde se siente realizado... sin cerrar ninguna puerta.

A su lado, sentando en un sofá rojo pálido con estampados, le escucha su padre Tomeu, quien lo ha sido casi todo en esta profesión en Baleares: presidente del COVIB durante 25 años y presidente honorífico de la institución, expresidente de la Real Academia de Medicina

de las Islas Baleares, Jefe de Servicio de Coordinación Ganadera de la Comunidad Autónoma durante tres décadas, además de eterno estudioso y mentor de ininidad de veterinarios. Fue también el responsable de que Alberto se matriculara en Veterinaria a principios de los 80 y de que, ya licenciado, se asegurara un porvenir sacándose una plaza en la Administración. "De crío estuve un tiempo con la idea de estudiar Oceanografía por los vídeos de Jacques Cousteau, pero finalmente me decanté por Veterinaria por recomendación", cuenta Alberto mirando a su padre, que asegura no ser consciente de tal hecho. Padre e hijo rememoran las visitas a fincas de la Mallorca rural que hacía Tomeu por trabajo cuando Alberto era un chaval, y que más tarde se han repetido con sus nietos. "Lo que uno hace de pequeño en compañía de sus padres le marca indefectiblemente y a mí de aquello me quedó el amor por los animales", cuenta. Sus hijos, con estudios de fotografía y marketing, no han seguido sus pasos, aunque la pequeña, gran entusiasta de los animales, a punto estuvo de estudiar Veterinaria. Finalmente cambió de opinión.

Tomeu saca dos álbumes de fotos de una habitación, se sienta junto a su primogénito y los recuerdos afloran: la estancia de una joven estudiante extranjera en casa, una jornada de visita familiar al veterinario Joan Alorda en la Marina de Valldemossa, fotos de familia, casi olvidadas, y otros muchos instantes inmortalizados, testimonios mudos de una vida dedicada de manera brillante a una vocación. Y un privilegio para quienes lo han vivido a su lado.

Aro Veterinaria

*Voleu que els vostres col·legues coneguin com i on feis feina? Si estau interessats en que la vostra clínica surti a la revista **veterinària**, no heu de fer res més que posar-vos en contacte amb el Col·legi mitjançant la pàgina web www.covib.org*

La Colonia de Sant Jordi, la petita localitat costera situada en la costa meridional de Mallorca, no comptava amb servei veterinari fix fins a uns anys, quan una col·legiada resident en la zona, Ana Ródenas (Madrid, 1977), decidí muntar un servei de visites a domicili i anomenar-lo amb les seues inicials: ARO Veterinaria. Ponia d'aquesta manera, quasi sense voler i de manera experimental, la primera pedra de allò que després seria el seu propi centre, batejat amb el mateix nom, que porta menys d'un any obert en una de les principals vies d'activitat del poble. Allí Ana desenvolupa un treball assistencial, sense pretensions, oferint als clients els millors cures possibles per als seus mascotes i derivant els casos que requereixen hospitalització o mitjans tècnics més complexos i específics.

Ana, diplomada en Fisioteràpia primer i llicenciada en Veterinària després, arribà a Mallorca en 2008 juntament amb el seu marit Borja, biòleg, a través d'una oferta laboral d'aquí en Cabrerà. Abans, aquesta apassionada dels

animals, nieta i sobrina de veterinaris, havia recorregut el món treballant en el Centre de Recuperació d'Espècies Salvajes de Buitrago (Madrid); el Oceanogràfic València, el major acuari d'Europa, on realitzà sis mesos de estada en pràctiques; i en un centre zoològic de les Illes Caimán, en el Carib, on va romandre dos anys. A la seva arribada a Mallorca, va trobar feina i va treballar en l'Hospital Aragó, on va romandre més d'una dècada. Va i tornava de Palma cada dia fent allò que li agradava fins a que després de dos anys, coincidint amb la pandèmia, la vida li va demanar un canvi. "La situació d'estress en el treball durant el confinament, el tipus d'horaris, i els desplaçaments en cotxe a Palma em van fer veure la necessitat de cercar alternatives per poder conciliar millor la meua vida laboral i familiar", explica Ana, que necessitava un punt i a part. Va decidir llavors amb el seu marit i els seus dos fills, amb els amics i amb l'aventura que havia iniciat uns anys abans, per la

FITXA

Nom: Clínica Veterinaria Aro.

Titulars: Ana Ródenas Martín.

Adreça: Carrer dels Estanyes, 61.
Colònia de Sant Jordi.

Web: www.aroveterinaria.es

E-Mail: aroveterinaria@gmail.com

Obert des de: Abril de 2021.

Equip humà que conforma la clínica: Una veterinària i una auxiliar/peluquera.

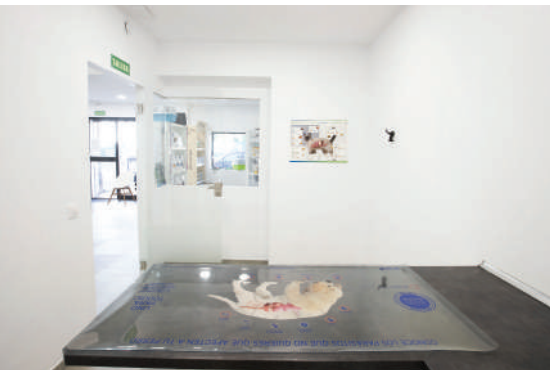
Especialitats: Consultes de medicina preventiva, medicina general i medicina interna, cures dentals, dietes personalitzades, bioquímica, hemograma, microscòpia, peluqueria...

qual va ser capaç de passar pàgina i iniciar el seu propi projecte empresarial. "En la Colonia havia existit un consultori veterinari anys enrere, però funcionava de manera intermitent. A partir de la experiència ac-

mulada en el servicio a domicilio me dije que podía ser una buena idea arrancar esto. Recibí mucho cariño y apoyo de las personas cercanas y lo puse en marcha”, responde Ana a la pregunta de si no era muy arriesgado abrir una clínica en época pandémica.

Lo hizo alquilando el local de una amiga, una antigua tienda de ropa, que reunía los requisitos que ella pensaba que debía cumplir: espacio diáfano en una calle transitada y visible, con gente que pasa a pie. Porque pese a ser la Colonia una localidad turística, su estacionalidad no parece tan acentuada como la de otros lugares de Mallorca similares y cuenta con una población residente importante dentro de las limitaciones geográficas del núcleo. “Sí hay diferencias entre temporada

alta y el resto del año, pero no de la manera que imaginaba. Durante los años en los que presté el servicio a domicilio me di cuenta de que podía tener mercado, pero la realidad ha superado a las expectativas y al margen de la clientela residente, que me ha sorprendido por número, tengo como clientes a gente de Palma que veranea aquí o, incluso, a turistas extranjeros que vienen a pasar unos días”, explica Ana.

Aro Veterinaria es un espacio amplio, sencillo y blanco... blanquísimo. “Quizá falte todavía algún motivo decorativo o algo de mobiliario, pero no tengo prisa. Lo esencial lo tengo. El resto lo iré completando”, informa. Una amplia puerta delantera y dos ventanales le dan luminosidad a la recepción, que cuenta con un espacio de sala de espera y la zona de tienda, con productos de alimentación, algunos accesorios, juguetes y champús. A la derecha, una puerta da acceso a la peluquería, de la que se encarga Celia Bennàsser. Al fondo, tras el mostrador, se encuentran las dos consultas, una de las cuales es utilizada como quirófono, un quirófono con equipo de anes-

tesia inhalatoria y monitor completo con capnógrafo, una sala con ecógrafo, analizador de bioquímica y hemograma y el microscopio, entre otros. Finalmente, tiene otro espacio para el almacén. Ana, que trabajó como fisioterapeuta (de humana) mientras cursaba Veterinaria, hizo un curso de especialización en fisioterapia canina que puso en práctica durante dos años en Aragón; luego se formó más en medicina interna y felina a través de cursos y congresos.

tanto presenciales como online. Ahora, en el consultorio ofrece fisioterapia también. Para las cirugías echa mano de un especialista un día por semana, especialmente durante los veranos. Su horario es de lunes a viernes, de 10.30 a 13 horas y de 16.30 a 19 horas, y los sábados por la mañana. Luego, como en la Colonia de Sant Jordi casi todo el mundo la conoce, la llaman para determinadas urgencias. Todo ello a unos minutos de casa, tal como quería.

Com diferenciar el producte '100% RAÇA AUTÒCTONA'

Seguint amb l'article editat a la darrera publicació de la revista del COVIB, on José Cerda Mulet ens obria un històric debat "Espècies exòtiques i invasores (EEL): La progressió inexorable dels éssers vius", a continuació publiquem un article de SEMILLA, que fa referència a un altre cas de poblacions domèstiques que, després de la selecció natural patida per l'adaptació al nou medi ambient, als sistemes de producció locals, la selecció exercida pel propi ramader i l'aïllament reproductiu, han acabat formant poblacions genèticament diferents de la resta de poblacions existents, formant les races autòctones. La majoria d'aquestes poblacions, una vegada diferenciades, també varen patir la pressió d'entrada al mateix territori d'altres poblacions externes, durant el procés de canvi cap a una producció intensiva, el producte de la qual acaba formant part d'un comerç globalitzat, de difícil competència a llocs aïllats amb alts costos energètics. Després d'aquesta pressió externa, que va suposar una reducció dels censos de les races autòctones, la posada en valor de les produccions sostenibles, de baix cost energètic i medi ambiental, entre altres característiques demanades pel consumidor, fan que l'article que es presenta a continuació vagi molt lligat al debat iniciat i per això ens permetem aquesta introducció.

EL RECONeixEMENT DE LES RACES AUTÒCTONES

En els darrers anys l'interès per a la conservació dels recursos genètics animals ha anat creixent. El suport en favor de la biodiversitat, la sostenibilitat del medi rural i el medi ambient s'ha vist reforçat, no només per la mateixa administració internacional i nacional, generant noves normatives pel que fa a gestió zootècnica, sinó també per la demanda de la societat. De cada vegada **el consumidor vol tenir més informació de l'origen dels productes que consumeix**. A banda, una gran part dels consumidors són sensibles als costos mediambientals de producció i benestar animal, sol·licitant productes locals i de cadenes curtes de producció de quilòmetre 0.

Les races autòctones, produïdes pràcticament en la seva totalitat en el seu lloc d'origen i en sistemes de producció extensiva, cobreixen aquesta demanda. No obstant, fins al moment ha resultat molt difícil identificar aquests productes, així com que aquests arribin diferenciats al consumidor. **El Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació ha creat un distintiu, el de '100% RAZA AUTÒCTONA'**, amb el qual el consumidor pot identificar els productes de les races autòctones del seu territori.

LES RACES AUTÒCTONES DE LES ILLES BALEARS

A les Illes Balears tenim un gran nombre de races autòctones i, fins al moment, molt poques han aconseguit diferenciar els seus productes. També és cert que fins fa poc no s'havien ni catalogat. Per això, en els darrers anys s'han fet grans esforços per dirigir l'evolució de les races cap als objectius de conservació i millora. Per aconseguir-ho s'han anat desenvolupant accions per assolir els punts estratègics proposats a nivell internacional i en el *Programa nacional de conservació, millora i foment de les races ramaderes*.

Les primeres estratègies plantejades a favor de la conservació de les races autòctones van anar dirigides a conèixer quina era la situació en la qual es troben cada una de les races autòctones localitzades.

En aquest primer moment es va fomentar la creació d'associacions de criadors o ramaders, que fossin les promotores dels **programes de conservació i foment de les races**, a catalogar-les i registrar tots els individus localitzats al *Catàleg Oficial de Races Autòctones de Bestiar i Llibres genealògic*. Una vegada constituïdes les entitats de foment, i identificats i registrats els recursos, es van començar a caracteritzar les poblacions d'una forma morfològica, genètica, productiva i funcional. Amb el temps, aquesta feina de caracterització es va anar estandarditzant i homologant a nivell internacional, per tal de poder comparar i diferenciar les races autòctones de les foranes i/o de nova formació. Les races que es trobaven en una millor situació han iniciat programes de millora genètica, productiva i funcional. Però tots aquests punts, -i altres, com la generació d'ajudes que fomenten la participació en els programes o l'interès del productor en elegir una raça autòctona i no una altra forana-, queden una mica dispersos si no s'aconsegueix que els seus productes també siguin elegits pel consumidor. No hem d'oblidar la famosa frase que diu que **"La millor manera de conservar una raça és menjar-se-la"**.

EL SEGELL '100% RAZA AUTÒCTONA'

El Ministeri ha creat el segell identificatiu **'100% RAZA AUTÒCTONA'** per fer arribar als consumidors els productes obtinguts de les races autòctones. A aquest segell es poden adherir els productes obtinguts de races autòctones que ho hagin sol·licitat i compleixin les condicions establertes de registre, identificació i traçabilitat, que permet identificar l'origen del producte amb seguretat. **Aquesta marca identifica els productes que s'obtenen de la cria d'animals en puresa** (productors inscrits en el Llibre genealògic) i dels quals es fa un seguiment documental de traçabilitat que permet identificar el producte fins que arriba al consumidor. L'avantatge d'aquesta marca és que s'identifica amb el mateix logotip tots els productes nacionals que compleixin i ho sol·licitin, fet que suposa una difusió important. Aquest sistema estableix tota una trama d'autocontrols i inspeccions, que permet identificar el producte en l'etapa final de la cadena, sense necessitat d'auditories externes, que resulten massa costoses per petits productors.

Les associacions de criadors, amb el suport dels corresponents secretaris executius i SEMILLA, han fet feina per dissenyar els Plecs de condicions per l'ús de la marca i han sol·licitat un Projecte Pilot, que el FOGAIBA ha aprovat recentment. Aquest projecte permetrà implementar l'ús d'aquesta marca a les Illes Balears. A ell **s'han adherit** les Associacions de set races autòctones: **Boví Mallorquí, Boví Menorquí, Cabra Mallorquina, Ovella Mallorquina, Ovella Menorquina, Ovella Roja Mallorquina i Porc Negre Mallorquí**. Una vintena de productors, secundats per una dotzena de comercialitzadors, lideraran el projecte que pretén ser un inici a una llarga trajectòria a la qual a poc a poc si vagin sumant la majoria de productors. La millor manera de conservar les races autòctones és consumint els seus productes i en breu hi haurà un nombre important de productes identificats als mercats. A banda, consumint aquests productes, no només s'ajuda a conservar la raça, sinó que també s'afavoreix la conservació d'un sistema extensiu propi del territori insular, que sosté la imatge del territori rural tan característic de les Illes Balears.

MINORQUINA

MALLORQUINA

CABRA MALLORQUINA

OVELLA MINORQUINA

OVELLA MALLORQUINA

OVELLA ROJA MALLORQUINA

PORC NEGRE MALLORQUÍ

¿Puede administrar un veterinario un medicamento de uso humano para un tratamiento en animales en caso de no disponer o encontrar el medicamento veterinario?

¿Qué consecuencias puede tener para un veterinario el uso de un medicamento de uso humano para un tratamiento habiendo uno registrado para animales?

Las normas que tratan la cuestión son el **Real Decreto Legislativo 1/2015, de 24 de julio, por el que se aprueba el Texto Refundido de la Ley de garantías y uso racional de los medicamentos y productos sanitarios** y en el **Real Decreto 109/1995, de 27 de enero, sobre medicamentos veterinarios**.

La respuesta a la consulta pasa necesariamente por un amplio análisis del contexto normativo indicado sobre la prescripción, dispensación y administración de los medicamentos veterinarios, sobre lo que intentaremos hacer un breve resumen para llegar a las conclusiones que den respuesta a la consulta.

Esta normativa, al objeto de proteger la salud humana y la sanidad animal, establece la necesidad de la **prescripción por parte de los veterinarios** de determinados medicamentos veterinarios. A la vez, obliga a que sea el veterinario quien **administre directamente** o bajo su responsabilidad, todos aquellos medicamentos veterinarios en que así se prevea en la autorización de comercialización. Por lo que respecta a la **dispensación de medicamentos veterinarios** la norma la atribuye exclusivamente a las oficinas de farmacia y excepcionalmente a otros establecimientos comerciales y agrupaciones ganaderas.

No obstante lo anterior, el veterinario, y sólo para su ejercicio profesional, está autorizado para la **tenencia, transporte, aplicación, uso o administración de medicamentos veterinarios** con destino a los animales bajo su cuidado, siempre respetando los protocolos que el Real Decreto 109/1995 ordena (entre ellos la llevanza de un registro o en su caso fichas clínicas en las que deberán constar los tratamientos administrados) debiendo el veterinario **aplicar o administrar los medicamentos directamente o bajo su responsabilidad** (si bien podrá entregar al propietario los necesarios para la continuidad del tratamiento iniciado).

En cuanto a los **medicamentos de uso humano**, el Real Decreto 109/1995 nos indica que **cuando no existan medicamentos veterinarios autorizados para una enfermedad**, en una especie animal no productora de alimentos, incluidas las domésticas, el veterinario, de **forma excepcional y bajo su responsabilidad personal y directa**, y **en particular para evitar sufrimientos inaceptables** del animal, podrá prescribir, por este orden:

- un medicamento veterinario **con similar efecto terapéutico al deseado**, autorizado por la Agencia Española de Medicamentos y Productos Sanitarios, o por la Comisión Europea;
- si este medicamento con efecto similar **no está disponible** (y sólo si no está disponible), podrá prescribir **un medicamento de uso humano autorizado** por la Agencia Española de Medicamentos y Productos Sanitarios o autorizado por la Comisión Europea;
- en tercer lugar, un medicamento veterinario, con similar efecto terapéutico, **autorizado en otro Estado miembro** de conformidad con la normativa comunitaria europea (en este caso, el veterinario prescriptor del medicamento deberá realizar una serie de actuaciones previas);

· y, en último lugar, y a falta de los medicamentos a que nos hemos referido anteriormente, y dentro de los límites del Real Decreto y demás normativa española en la materia, el veterinario podrá prescribir **fórmulas magistrales**, preparados oficiales o autovacunas de uso veterinario.

A tener en cuenta, asimismo, que cuando el medicamento de uso humano prescrito por el veterinario sea de **uso exclusivamente hospitalario**, solo podrá ser aplicado o administrado por el propio veterinario, debiendo conservar el veterinario, en todo caso, un registro detallado de los medicamentos de uso exclusivamente hospitalario prescritos, suministrados y aplicados al animal, que estará a disposición de la autoridad competente durante un periodo de **cinco años**.

Como consecuencia de lo anterior, concluimos que el veterinario **sólo puede utilizar un medicamento de uso humano para un tratamiento de un animal** de forma **excepcional** y especialmente que sea para evitar el **sufrimiento** inaceptable del animal cuando, además, haya sido **imposible obtener** el medicamento veterinario adecuado u otro medicamento veterinario con **similar efecto terapéutico** y siempre y cuando el medicamento de uso humano sea uno de los **autorizados** por las autoridades competentes.

En cuanto a cuáles pueden ser las consecuencias **del uso de un medicamento para humanos en el tratamiento de un animal** cuando el veterinario no dispone en stock del medicamento dependerá de si se han observado los requisitos que para dicha prescripción y administración exigen las normas. Así, si el uso del medicamento humano ha sido excepcional, le ha sido imposible obtener el medicamento adecuado u otro con similar efecto, no procede responsabilidad alguna por este excepcional uso. Si por el contrario no se han cumplido los condicionantes expuestos será procedente el régimen sancionador regulado en el Título IX del Real Decreto Legislativo 1/2015 donde se prevén sanciones de hasta 30.000 € para las infracciones leves, de 30.001 a 90.000 euros para las graves; y de 90.001 a 1.000.000 euros para las infracciones muy graves lo que dependerá de la gravedad de los hechos infractores.

Destacar la regulación específica que hace el Real Decreto Legislativo en cuanto a los medicamentos veterinarios al establecer el RDLeg que "... en el caso de infracciones en materia de medicamentos veterinarios, la sanción sólo se impondrá en el grado máximo cuando la actuación infractora haya producido un daño directo o provocado un riesgo grave y directo en la salud pública o en la seguridad alimentaria".

Si bien valoramos como sumamente improbable que una infracción de este orden pueda llegar a tener consecuencias penales, sí por el contrario pueden surgir responsabilidades de orden deontológico por cuanto el Reglamento Deontológico para el ejercicio de la profesión veterinaria de 15 de diciembre de 2018 impone como deber básico la "tenencia y uso responsable de los medicamentos" (artículo 8.1).

PRESENTADO POR LA RIBERA VETERINARIS**E. Riera, M. Ruiz, C. Lira, L. Quilis y C. Quintana. M. Matas (MEMVET).
C. Freixas (IDEXX VETLAB)**

Taca, pastor alemán de 12 años, esterilizada, con ligero sobrepeso, que llega para una segunda opinión por problemas de piel crónicos. Dos años antes se diagnosticó y trató de Leishmaniosis (actualmente sin tratamiento) y desde entonces el pelo no ha recuperado su apariencia habitual y periódicamente presenta heridas en abdomen. También fue operada de tumores mamarios.

En el examen físico general y dermatológico observamos: **1.** Múltiples lesiones ulcerativas de tamaño variable (de 0,5 a 5cm), con algunas pústulas, que se extienden desde axilas hasta ingles; **2.** Hiperpigmentación en las zonas no ulceradas del abdomen; **3.** Descamación generalizada, pelo de aspecto seco y quebradizo; **4.** Otitis purulenta unilateral (izquierda), con afectación de la cara interna de ambos pabellones auriculares (ulcerados, dolorosos y exudativos). El conducto se observa inflamado, lleno de secreción amarillenta, y no se puede ver tímpano; **5.** Lesión ulcerativa y exudativa en labio inferior, bilateral (coincidente con un pliegue); **6.** Pérdida del empedrado nasal en la unión mucocutánea sin cambio en la pigmentación (no apreciado por propietarios); **7.** No hay prurito reportado, aunque las lesiones cutáneas abdominales son dolorosas al manipular; y **8.** Sobrepeso moderado (ICC: 7/9).

Ante estas lesiones,

1. ¿Cuál sería la lista de diagnósticos diferenciales? 2. ¿Qué pruebas diagnósticas se deberían realizar?

DIAGNÓSTICO DIFERENCIAL

Se deben incluir en el diagnóstico diferencial todas las enfermedades cutáneas y sistémicas que cursen con cuadro erosivo-ulcerativo, con afectación mucocutánea y con prurito ausente-moderado. **1.** Infeccioso/infeccioso: pioderma mucocutáneo, dermatitis piotraumáticas, candidiasis, criptococosis, dermatitis por picadura de mosca, Leishmaniosis; **2.** Autoinmunes / inmunomediadas: Pénfigo (vulgar y ampolloso), lupus eritematoso sistémico, vasculitis, eritema multiforme (necrólisis epidérmica tóxica), epidermolisis ampollosa, dermatomiositis familiar canina; **3.** Neoplasia: Linfoma epiteliotropo, histiocitosis, carcinoma de células escamosas; y **4.** Otros: Reacción farmacológica, trauma (térmico, químico, mecánico o por radiación)

También podríamos incluir enfermedades no pruriginosas que cursen con descamación (hipotiroidismo, demodicosis, seborrea primaria...) pero no lo consideramos el signo más relevante.

PRUEBAS DIAGNÓSTICAS

Ante la presencia de cuadros ulcerativos y exudativos, la prueba de elección para una aproximación diagnóstica rápida es la CITOLOGÍA, aunque el diagnóstico definitivo en la mayoría de los casos suele requerir BIOPSIA e HISTOPATOLOGÍA.

Aun así, conviene realizar todas las pruebas dermatológicas habituales (raspado, tricograma) y ante la sospecha de una enfermedad sistémica, y teniendo en cuenta que Taca tiene 10 años y fue diagnosticada de Leishmaniosis 2 años atrás, sería adecuado realizar una analítica completa con serología de Leishmania.

Resultados: Raspado, negativo; Trico-

grama, normal; Serología Leishmania, negativa; Perfil completo, todos los parámetros se encuentran dentro del rango (T4: 2.1); Citología de oídos, abundantes cocos intra y extracelulares, neutrófilos; Citología de úlceras abdominales, abundantes neutrófilos, cocos, macrófagos y células displásicas.

Tres muestras (labio, trufa y abdomen) se enviaron a Idexx Vetlab: infiltración linfoide multifocal severa, con predominio de células plasmáticas y macrófagos e INCONTINENCIA PIGMENTARIA intensa, compatible con una dermatopatía lupoide, un síndrome úveodermatológico o con menor probabilidad por el tipo de infiltrado mixto, con un linfoma epiteliotropo pero el más probable es SÍNDROME ÚVEO-DERMATOLÓGICO (síndrome de Vogt-Koyanagi-Harada). Ante tal resultado, y a pesar de no haber evidencia ni historia previa de signos oculares, remitimos a Taca al servicio de Oftalmología (MEMVET) para una evaluación completa, que fue absolutamente normal. Se inició un tratamiento a base de corticoides a dosis inmunosupresoras, con una respuesta rápida y satisfactoria. No ha precisado por el momento ningún tratamiento ocular.

DISCUSIÓN

El síndrome úveodermatológico o Vogt-Koyanagi-Harada (VKH) es una enfermedad rara en perros. La mayor incidencia es en adultos jóvenes y de mediana edad. Afecta principalmente a Akitas, pero también Husky, Samoyedo, Chow chow, Setter irlandés, Teckel, Fox terrier, San Bernardo, pastores escoceses e ingleses y Fila brasileño. La causa es desconocida, pero parece estar asociados factores inmunomediados y hereditarios. La producción de autoanticuerpos contra los melanocitos produce leucoderma

y leucotriquia (despigmentación de piel y pelo, respectivamente), así como panuveítis granulomatosa, principalmente.

El cuadro de presentación aguda habitual suele ser el ocular (uveítis bilateral). Los signos oftálmicos se pueden desarrollar poco antes, al mismo tiempo o después de la despigmentación simétrica facial (labios, nariz y párpados). También pueden verse afectados escroto, vulva, ano, almohadillas o paladar, incluso puede haber despigmentación generalizada de piel y pelo. En raras ocasiones, las lesiones cutáneas pueden ulcerarse.

El pronóstico es de reservado a favorable, aunque la mayoría de casos precisan tratamiento de por vida, sobre todo en los cuadros ulcerativos. Si no se trata la uveítis de forma rápida e intensa, pueden quedar secuelas (glaucoma, cataratas o ceguera).

La despigmentación puede ser permanente o revertir parcialmente, pero esto se considera simplemente un problema estético. Tara es un caso atípico de VKH que resalta la importancia de la realización de en los cuadros ulcerativos, puesto que el tratamiento y el pronóstico puede ser totalmente distinto según el diagnóstico.

COL-LEGIATS

ALTES

SETEMBRE DE 2021

1137 - Eva de Masy Pedrós**1286 - Margarita Vázquez Rodríguez**

OCTUBRE DE 2021

802 - Carlos Ros Alemany**1287 - Susana Giménez Rosselló****1288 - Javier Serra Torres****1289 - Paula Corominas Bibiloni****1290 - Alejandra García de Carellán M.****1291 - Cristina Mateo Cardell****1292 - Agnès Roig Marí****1293 - Alicia Sánchez Gil****1294 - Neus Costa Ferrer****1295 - Francesca Neus Mestre Pasqual****1296 - Pilar Pérez Alvite****1297 - Stefanie Katharina Henning**

NOVEMBRE DE 2021

1298 - Pau Benet Moya**1299 - Laura Rebollo Sánchez****1300 - Marta Mas Mateu**

DESEMBRE DE 2021

1301 - Wiktoria Ewa Czystewska

BAIXES

1155 - Aina Mª Rosselló Matamalas

Des del 30 de setembre de 2021

1208 - Laura Gaztelu Alcaire

Des del 28 de setembre de 2021

1064 - Luis Amengual Cabanellas

Des del 5 d'octubre de 2021

JUBILACIONS

235 - Antonio Orfila Sintes

Des del 8 d'abril de 2021

257 - Martín Escudero Portella

Des del 13 de setembre de 2021

336 - Iñaki Paredes de Ares

Des del 15 de setembre de 2021

CENTRES VETERINARIS

ALTES

Navarro Vet.

Des del 7 d'octubre de 2021

C/ General Weyler, 51 - Marratxí

Titular: **Isabel Navarro Paredes**

El concurs de dibuix de felicitacions de Nadal arriba a la desena edició amb bona participació i gran nivell

Enguany s'ha celebrat la desena edició del concurs nadalenc de dibuixos del COVIB, amb una destacada participació de fills i filles de veterinaris col·legiats i un gran nivell artístic. El dibuix guanyador ha estat obra de Victòria Buades Martesson, de 12 anys, filla de la veterinària Amanda Martesson, que ha participat en la categoria 4 de franges d'edat, i que ha servit per fer la felicitació col·legial nadalenca. La resta de dibuixos guanyadors han estat d'Adrià Coll, de 2 anys, fill de Neus Escobar; de Guillem Verdera, de 6 anys, fill de Jaume Verdera; d'Esther Oliva, de 8 anys, filla de Margarita González; i d'Àgueda Oliver, de 16 anys, filla de Miquel Oliver i Eva Contestí. El COVIB vol agrair a totes les famílies que han decidit invertir un poc del seu temps en participar en aquest concurs i dona l'enhorabona als nins i nines per la seva feina.

Victòria Buades Martesson.

Esther Oliva.

Adrià Coll.

Guillem Verdera.

BAIXES

Vida animal

Des del 30 d'octubre de 2018

C/ Falcó 2 - Son Ferrer, Calvià.

Titular: **Marta Ortuño Daniel****Consultori Veterinari Cas Capità**

Des del 10 d'octubre de 2021

C/ Gabriel Alomar, 5 - Marratxí

Titular: **Isabel Navarro Paredes****Clínica Veterinària Arenal**

Des del 31 de juliol de 2021

C/ Joan Homs, 11 - Palma

Titulars: **Mª Pilar García i D. A. Magrini****Clínica Veterinària Arturo Ramos**

Des del 5 d'octubre de 2021

C/ Ramon y Cajal, 40, baixos - Sant Antoni

Titular: **Arturo Ramos García**

Seguro de Automóvil

Sonia tiene que pasar la ITV,
pero está muy *tranquila*

Porque con su Seguro de Automóvil, en A.M.A. pasamos la ITV de su coche por ella.

Así de fácil...

A.M.A. PALMA DE MALLORCA Barón de Pinopar, 10 Tel. 971 71 49 82 pmallorca@amaseguros.com

LA MUTUA DE LOS PROFESIONALES SANITARIOS

www.amaseguros.com 971 71 49 82 / 913 43 47 00

Síguenos en

y en nuestra APP

A.M.A.
agrupación mutual
aseguradora

